

Valpebiting

Tekst: Arne Aarrestad og Siri Linnerud Riber

Valpebiting er like naturlig for valper som lek er for våre barn, men den kan skape utfordringer både for eieren og for valpen selv. Eieren klarer ofte ikke å kontrollere bitingen, og dette kan utvikle seg fra små til store utfordringer. Gode råd kan være vanskelige å finne, spesielt når valpebitingen er blitt et problem. Det finnes utallige dårlige råd som kan forverre problemet. Her skal vi prøve å gi deg flere alternativer for hvordan du kan få kontroll over valpebitingen, og hvordan du kan unngå at den tar overhånd.

Hva er valpebiting?

Når valpen leveres til den nye eieren rundt 8-ukersalder, er den ganske aktiv, og aktiviteten øker i de kommende ukene. Valper er som små barn, og den aktiviteten som er naturlig for valper og små barn, er lek. Gjennom lek skal de lære å omgås andre individer på en problemfri måte. Når valpen leker, biter den. Biting er en nødvendig del av leken med andre valper og voksne hunder. Hvis en valp leker med en annen valp og biter for hardt, vil den andre valpen hyle, og dermed vil den første valpen slippe taket. Leken stopper. Valpen lærer at dersom leken skal fortsette, må den ikke bite for hardt. Slik lærer valpen bitehemning, som er viktig for den voksne hunden. Bitehemningen medfører at dersom hunden kommer i slåsskamp med en annen hund, er faren for bittskader ganske liten. Det er også årsaken til at bitt på mennesker vanligvis ikke medfører store skader. Bitehemningen er meget viktig for sikkerheten ved eventuelle konflikter også mellom hund og menneske.

Valpebitingen er en viktig og naturlig del av en valps atferd. Den forsvinner med alderen uansett hvilken metode som blir brukt. Hvis valpebitingen blir håndtert feil, kan den skape store utfordringer. Noen valper er rolige, og valpebiting er ikke noe tema. Andre er meget plagsomme fra første dag, og det er oftest de som blir «problemvalper». Når vi mennesker leker, bruker vi hendene. Når valpen leker, bruker den tennene. Den biter seg fast i armer, bein, klær og det den måtte få tak i. At valpen biter på oss, er ofte meget ubehagelig, og vi må lære å kontrollere den.

Det som vanligvis skaper mest problemer, er lek mellom barn og valp. At mange voksne også får problemer med ukontrollert valpebiting, er utallige blåmerker og småsår bevis på. Jo mer vilter leken blir, dess mer og hardere vil valpen bite. Jo mer biting og hardere biting, dess verre er det for den som blir utsatt for bitingen. Dersom du ikke greier å kontrollere dette, vil du ganske sikkert bli frustrert, og kanskje også redd. Dette fører i de fleste tilfeller til at du blir sint, og for å kontrollere valpen begynner du å bruke metoder som bygger på ubehag. Dette kan igjen føre til at valpen blir redd og helt automatisk begynner å svare med aggresjon. Da er dere kommet inn i en ond sirkel som kan være vanskelig å komme ut av på en god måte. Problemet er ikke om du mister besinnelsen og blir sint, men om du begynner å bruke metoder som bygger på ubehag.

Med litt kunnskaper om hvordan dette fungerer, vil de aller fleste kunne unngå dette problemet. Slike utfordringer utvikler seg neppe uten at eieren selv bruker ubehag overfor valpen. Vi skal dog være åpne for at problemet kan ha utviklet seg før valpen ble levert. Dersom det har utviklet seg til et problem hvor valpen viser aggresjon, skal du så raskt som

mulig søke hjelp hos en kompetent atferdsterapeut. Dette er ikke noe som du søker råd for hos hvem som helst. Det må være en som jobber profesjonelt med atferdsproblemer på en belønningsbasert måte.

Hva gjør vi?

Ved 8-ukersalderen er de fleste valper rolige og forsiktige, mens enkelte kan være ganske ville. Alle valper har sin egen personlighet. Ingen er helt like, og de må behandles individuelt. En valp skal sove ganske ofte. Når den er våken, er den aktiv, men plutselig legger den seg ned for å sove. Vi ser at noen få valper er overaktive fra første dag. De slapper sjeldent av eller legger seg for å sove. Disse valpene kan det være utrolig vanskelige å få kontroll over. I mange tilfeller vil det være for mye forlangt at folk flest skal kunne greie oppgaven med å få en slik valp rolig og kontrollert. I slike tilfeller bør valpeeier søke hjelp så tidlig som mulig. Kompetent hjelp fra en atferdskonsulent som kan bruke belønningsbaserte metoder, kan gi gode resultater. Da er det mulig at dette går bra til slutt, men veien dit kan være vanskelig og smertefull. Det er av og til utrolig hva enkelte valpeeiere går gjennom med sin nye valp av valpebiting m.m. uten at de søker hjelp.

Du bør så raskt som mulig bestemme deg for hvordan lek med valpen skal foregå. Det første du skal tenke over, er hvor det skal lekes. Å kun leke ute og aldri inne kan være en meget god regel. En tommelfingerregel er at du skal avslutte leken mens du enda har kontrollen, og før valpen blir «vill». Du kan stoppe leken ved å bruke kontaktlyden. Valpen skal da stoppe leken og forvente en belønning. Du skal belønne og fortsette med å trene noen repetisjoner på øyekontakt. Deretter kan du fortsette leken eller finne på noe annet. Husk at du ikke bare kan si «stopp» til en valp og forvente at den selv skal finne på noe annet å gjøre. Du må som regel gi den et alternativ dersom du ikke lenger ønsker å aktivisere den.

Dersom valpen ikke stopper når du bruker kontaktlyden (stopplyden), har du ikke kontroll. Årsaken kan være at kontaktlyden ikke er tilstrekkelig innlært, eller valpen er blitt for opptatt (vill) av leken. Dersom kontaktlyden ikke fungerer tilfredsstillende, må du trene godt på den i en periode. Hvis valpen er blitt for vill, må du stoppe leken tidligere neste gang. Husk at du ikke må leke med valpen. Trening og søk kan være mye mer fornuftig i tillegg til at valpen da blir mentalt sliten. Leking er viktigst sammen med andre hunder. Lek som skal brukes som belønning, bør utvikles fra hunden er valp, men denne leken kan foregå ute og i forbindelse med trening for eksempel på innkalling. Gutter har en tendens til å leke vilt med valper, og det er ofte gutter i alle aldre som får mest problem med valpebiting. Det er ikke uvanlig at valpen blir helt vill bare «far» kommer inn døren. «Far» assosieres da mest med vill lek, og denne assosiasjonen er det ingen som ønsker på daglig basis. Lek kan være bra, men det må være i kontrollerte former. La heller barn trene med valpen enn å leke med den.

De voksne og valpen

Den rolige valpen

I all omgang med valpen, når den biter i hendene våre, andre kroppsdeler kan vi tolerere dette inntil det gjør vondt. Da skal vi hyle lyst (auuu!) og bli helt passive. Hvis valpen slutter å bite, kan vi fortsette med den opprinnelige aktiviteten etter ca. fem sekunder. Det er viktig at det går minimum fem sekunder, ellers kan vi risikere å belønne bitingen. Slik fortsetter vi inntil valpen kan kontrollere bitingen, det vil si at den kan bite, men ikke hardt. Dersom dette

fungerer, vil vi få en valp som fremdeles biter, men bitingen er så forsiktig at leken vil fungere for begge parter.

Fremgangsmåten blir:

1. Dere leker, og valpen biter forsiktig på hendene dine. Leken fortsetter.
2. Valpen biter litt for hardt, og du hylar lett straks du kjenner tennene.
3. Valpen slipper, og du blir passiv.
4. Etter ca. fem sekunder fortsetter du leken, og valpen får bite litt, uten at det gjør vondt. Det skal bare kile litt.
5. Straks valpen igjen biter litt for hardt, hylar du, og valpen slipper.
6. Du blir passiv, og etter ca. fem sekunder fortsetter du leken.
7. Slik fortsetter du så lenge leken er i gang.

Den livlige valpen

Valpen tar ikke fem sekunder pause etter hyling. Gjør da det samme som over, men en livlig valp må straks få tilbudt en alternativ aktivitet. Ellers vil den raskt gjenoppta bitingen, og intensiteten vil øke.

Alternativer kan være:

1. Valpen biter, og du hylar eller bruker kontaktlyden. Straks valpen slipper, sier du «bra» og belønner med en godbit. Du fortsetter med en alternativ aktivitet som gir mental trening. Kontaktøvelser er enkelt, effektivt og nyttig, men andre øvelser kan også brukes. Du må trene til valpen er rolig.
2. Alternativet kan være egenaktivitet. Du begynner som under punkt 1, men istedenfor å trene gir du valpen noe den kan aktivisere seg selv med. En «Kong» fylt med leverpostei eller et godbitsøk kan være gode forslag. Alternativet må være noe som gjør valpen rolig og varer helst flere minutter.

Den ville valpen

Enkelte valper er ville fra første dag når de kommer til en ny eier, og det blir verre for hver dag. Andre valper utvikler seg til å bli villere og villere, og valpebitingen blir mer og mer intens. Hvis du har en valp med for høyt aktivitetsnivå og for mye og ukontrollert valpebiting, vil vi på det sterkeste anbefale å søke kyndig hjelp fra en som kjenner og kan løse problemet. Nå er det dessverre slik at ikke alle har tilgang til god hjelp, og de blir da nødt til å prøve selv. Det er noe som er viktig i denne sammenhengen:

1. Kunnskaper om hvorfor valpen er så vill, er ofte nødvendig. Det er nødvendig å sette inn tiltak mot de forskjellige årsakene. Å kun tenke på valpebiting i slike tilfeller vil

bare bli symptombehandling, og da er det små muligheter for å lykkes. Årsaker kan være generelt høyt stressnivå, redsel, under- eller overstimulering, fysiske plager (smerte, kløe osv).

2. Unngå stressende aktiviteter med valpen, som leking, springing og hyling (barn), kasting av pinner, baller og lignende. Slike aktiviteter vil bare øke stressnivået og forverre problemet.
3. All «vanlig» lek skal erstattes med trening som gjør valpen mentalt sliten. For eksempel:
 - a) Godbitsøk
 - b) «Kong» med leverpostei og annen mat valpen liker, gjerne fryst
 - c) Innlæring av øvelser, belønningsbasert trening, hvor hunden må tenke
 - d) «Problemløsning», godbit under kopp, inni håndkle, yoghurtbeger m.m.
 - e) Ulike balanseøvelser helst ute
 - f) Dersom hunden er usikker/redd, må den gjøres trygg i disse situasjonene. Les mer i boka vår *100 % Positiv Problemløsning*.
4. Unngå negative metoder (ubehag) kjefting, fysisk tvang m.m.
5. Straks valpen begynner å bite, må dette brytes med hyl eller kontaktlyden. Alternativer settes i gang straks, før hunden får mulighet til å bli mer vill.
6. Hvis valpen ikke stopper når du hyl eller bruker kontaktlyden, kan du prøve å gi den en saftig godbit mens den biter. Dersom den begynner å spise på godbiten, har du mulighet til å fortsette å gi godbiter og begynne å trene øyekontakt. Deretter kan du gi et annet av alternativene. Dette blir ikke å belønne valpen for biting, men å få startet en alternativ aktivitet.
7. Dersom ingenting nytter, kan du prøve å forlate rommet og la valpen være alene eller sette den i et bur hvis den er trent til å være der. Dette kan føre til to ting:
 - a) Valpen kan bli mer vill, og du har ikke annet alternativ enn å gå inn igjen og prøve på nytt. Om du må gå tilbake, må du begynne med noe alternativt straks du kommer inn døren. Kaster du noen saftige godbiter mot valpen, kan den begynne å spise. Da vil det være mulig å tilby en annen aktivitet når godbitene er spist.
 - b) Valpen blir roligere, og du kan gå tilbake og starte en aktivitet som roer valpen, og du er reddet i denne omgang. Dette er timeout, og den skal kun vare i maks 20 til 30 sekunder.
8. Start med alternativer straks du ser antydninger til at valpen begynner å bli ivrig og vill. Dersom du kan være i forkant og tilby en aktivitet som virker beroligende, er dette det suverent beste tiltaket for en vill valp. Valpen vil da ikke få stresset seg opp, og den vil assosiere deg med en rolig aktivitet og ikke med lek og biting.

Å leve med en hyperaktiv valp er en stor utfordring. Det kan være en stor belastning, og det er ikke alltid det ender godt. Husk at det beste alltid er å være i forkant og ikke leke med en vill valp. Søk hjelp så fort som mulig.

Barnet og valpen

Lek mellom barn og valpen kan ofte bli problematisk. Barn har raske bevegelser og lyse stemmer som nærmest oppfordrer valpen til lek. Barn er glad i å leke, og «alle» ønsker å leke med en søt liten valp. Det er ikke noen selvfølgelighet at to så ulike dyrearter skal kunne leke godt sammen uten konflikter. Det er heller det motsatte, at leken ikke fungerer, som vil være det mest naturlige. Når barn leker, bruker de hendene til å håndtere valpen, og når valpen leker, bruker den tennene til å ta tak i barnet. Barnet kan lett bruke hendene på en måte som kan være ubehagelig for valpen, og når valpen biter i barnet, gjør det vondt. Barns og valpers lek er ikke tilpasset hverandre. Leken kan være ubehagelig og skremmende for valpen, noe som kan gjøre den redd og i verste fall aggressiv. Når valpen lekebiter på barnet, kan det være meget ubehagelig, og barnet kan bli redd og sint. Dermed er det gode muligheter for at vi plutselig har to aggressive «unger» i huset. Både barn og valper er for unge til selv å kunne styre leken, og de er altfor små til å kunne oppdra hverandre. Det er de voksne som er ansvarlige for at samværet mellom barn og valpen foregår på en god måte for begge to. Valp og barn skal aldri leke uten tilsyn av voksne. Voksne skal stoppe leken på en positiv måte straks de ser faren for at leken kan utvikle seg til noe uønsket. Du skal aldri kjeffe, verken på barnet eller valpen. Da er plutselig du også aggressiv. Det er ro og fred vi ønsker.

Her er noen eksempler på det som kan skape problemer:

1. Barnet springer, og valpen springer etter og biter i beina, klær eller skolisser.
2. Barn som leker, bruker hendene, og dette kan påføre valpen ubehag, og den kan bli redd.
3. En valp som leker, bruker tennene. Dette kan påføre barnet smerte, og barnet kan bli redd og sint eller begynne å gråte.
4. Barnet vil prøve å løfte og bære valpen. Dette føles meget ubehagelig og farlig for valpen, og den blir redd. Bitingen eller hylingen starter.
5. Valpen tar lekene til barnet og tygger på dem. Barnet blir sint på valpen.
6. Barnet skal ta noe fra valpen, og valpen kan forsvare sine eiendeler. Dette kan være spesielt problematisk med mat.

Dersom leken mellom barn og valp fungerer, er det helt fint. Dersom leken ikke fungerer, prøv noe av følgende:

1. Barn skal kun gå innendørs (vanskelig)
2. Barn skal ikke løfte valpen.
3. Det skal alltid være voksne tilstede (de fleste bittskader på barn skjer når de er alene)
4. Tren valpen på å være i ro når barn beveger seg rundt i huset, springer og leker. Dette kan være ganske enkelt om kontaktøvelsene er godt innlært. Dette bør det også trenes på utendørs.

5. Barn kan trene med valpen. De kan trene på enkle kontaktøvelser og belønne valpen for å følge etter dem. Barn synes ofte det er kjekt å trene. Det er ikke så nøye om de gjør feil, bare de gir en godbit hver gang de sier «bra» eller klikker. La dem få prøve seg på gradvis vanskeligere øvelser, og gjerne triks. Når barn trener med valpen og belønner med godbit, vil også valpen få en ny assosiasjon til barnet, nemlig belønning (godbit) og ikke lek. Det første valpen da vil prøve på når barnet står i ro eller går rundt omkring, er å sitte pent og ta øyekontakt for å få en godbit.
6. Dersom valpen tar barnas leker, bruk kontaktlyden og belønn valpen med en godbit for å slippe leken. Gi så valpen en annen aktivitet og legg vekk leken. Det er ganske enkelt å få valpen til å komme når kontaktlyden er innlært. Det er alltid en voksen som skal ta tilbake leker eller andre ting som valpen har «stjålet». Du kan også trene valpen på ikke å ta barnas leker ved å stoppe den med kontaktlyden før den får tak i leken. Det kan fungere at valpen har egne leker den får ta, men trene den til å ikke røre barnas.

Barn og valpen kan ha mye positivt sammen, men det er avhengig av at de voksne i huset tar ansvar og sørger for at valpen får en god og positiv oppdragelse. De må også påse at samværet mellom valp og barn foregår på en god og positiv måte for begge parter.

Andre vanlige råd ved valpebiting

1. Timeout. Dette betyr at valpen fjernes fra situasjonen i maks 20–30 sekunder. Valpen skal i denne perioden bli rolig. Valpen kan settes på gangen eller i et bur om den er tilvennet dette. Timeout kan fungere i noen tilfeller, men det kan også føre til at valpen blir mer vill. Timeout har størst mulighet for å lykkes dersom du går ut av rommet straks bitingen begynner. Om valpen ikke blir rolig innen 20–30 sekunder, skal timeout ikke brukes. Siden bruk av timeout kan gjøre valpen mer vill og dermed øke problemet, anbefaler vi sjelden denne løsningen. Timeout fungerer best på voksne hunder.
2. Gi valpen en leke. Dette fungerer kun dersom du bruker leken til å leke med valpen. Dette stresser bare valpen opp og kan øke problemet. Vi anbefaler ikke lek som et alternativ til valpebiting.
3. Holde over snuten. Dette er bruk av ubehag og passer ikke inn med belønningsbaserte oppdragelsesmetoder. Dersom det fungerer, er det fordi valpen blir redd og vil unngå ubehaget. Husk at ubehaget blir assosiert med deg. Bruk av ubehag i oppdragelsen kan ha mange negative bivirkninger. Det kan fungere fordi valpen blir redd og passiv, men en valp som er redd, kan også lett bli mer vill. Hvis den blir mer vill, vil det føre til at bitingen øker, og da vil de fleste øke ubehaget. Dette kan igjen medføre at valpen blir mer redd og begynner å bruke aggresjon, noe som kan føre til store problemer. Denne metoden er helt unaturlig for valpen og skal ikke benyttes. Å holde over snuten må ikke sammenlignes med at hunder/ulver disiplinere over snuten. Vi er verken hund eller ulv, og en valp ville mest sannsynlig ikke blitt disiplinert i denne situasjonen.
4. Klype valpen i leppen. Samme som punkt 3. Fører oftest til mer problemer.
5. Holde valpen fast til den roer seg. Dette kan også fungere for enkelte, og det er mange som jobber belønningsbasert, som anbefaler dette. Når det ikke fungerer, og det skjer ofte, vil valpen kunne bli panisk og vill. Den blir redd, og bruk av aggresjon i slike situasjoner er vanlig. Vi har sett mange uheldige resultater av denne metoden, og selv om den kan fungere bra for enkelte, anbefaler vi den generelt ikke.

Spørsmål

Jeg hylar, men valpen slipper ikke. Hva gjør jeg galt?

Dersom valpen ikke slipper når du hylar, betyr det nesten alltid at dette har blitt brukt før, uten at valpen er blitt tilbudt en alternativ aktivitet, eller at oppholdet mellom hyl/slipp og ny biting har vært mindre enn fem sekunder. Følg de rådene som passer under «Den ville valpen». Alle valper reagerer på hyling i begynnelsen, men dersom det ikke får en konsekvens, vil reaksjonen opphøre.

Jeg hylar, valpen slipper, men begynner å bite med en gang.

Valpen er heller ikke her blitt tilbudt en alternativ aktivitet. Se under «Den ville valpen».

Jeg kan ikke bevege meg uten at valpen henger fast i bukse eller skolisser.

Her må vi igjen tilby valpen et alternativ.

1. Start med å trene kontaktøvelsene.
2. Lær valpen å følge etter deg mens du går.
3. Belønn valpen for å følge etter deg uten å bite når du går rundt i huset.
4. Belønn valpen for å ta øyekontakt når dere beveger dere rundt i huset.
5. Hver gang du går forbi valpen eller den kommer til deg når du beveger deg rundt i huset, skal du belønne kontakt.
6. Når valpen kommer springende for å hilse på deg, belønn så raskt som mulig at den er i ro og tar kontakt.

Oppsummering

Valpebiting er en naturlig del av valpens atferd. Dersom vi møter den med tålmodighet og tilbyr valpen et alternativ, blir den uproblematisk for de aller fleste. Dersom vi bruker negative virkemidler, kan det fort gå galt. Noen få valpeeiere får store problemer med valpebitingen, og i de verste tilfeller ender det med avlivning. Det største problemet er at mange råd som blir gitt, er bruk av ubehag. De belønningsbaserte rådene som blir gitt, fungerer meget sjelden om de ikke brukes effektivt. Lær deg å bruke de belønningsbaserte metodene, og du vil ha stor mulighet til å få kontroll over valpebitingen. Husk at valpebitingen slutter før eller siden, uansett metode. Det vil gå raskere om du bruker gode positive metoder på en effektiv måte.

Noen valper er helt «hyprer» fra første dag. Hvis din valp nesten aldri slapper av, bør du søke hjelp. Dersom du har problemer med valpebiting, anbefaler vi deg å søke hjelp så fort som mulig. I de fleste tilfeller kan det være enkelt dersom det tidlig settes i verk tiltak.